

Sosiaalihuollon vaikuttavuustutkimus

Anneli Pohjola

Sosiaali- ja terveydenhuollon atk-päivät 11.5. 2022 Jyväskylä
Sessio 11. Yhteiset asiakkaat – tiedon laatu sote-palveluissa.

Vaikuttavuuden vaikeus

- Elämme vaikuttavuuskielessä – aikamme hallinnon lempikäsite
- Palveluilta odotetaan tilivelvollisuutta toiminnan vaikuttavuudesta
- Puhutaanko vaikutuksista vai vaikuttavuudesta?
- Sosiaalihuollossa vaikuttavuustutkimus ei ole ollut menestystekijä
- Yhtäältä ajateltu, että sosiaalihuollon vaikuttavuutta ei voida osoittaa
- Vaikutussuhteiden kompleksisuus, kietoutuminen yhteen
- Vaikutussuhteiden kausaalisuutta hankala osoittaa
- Ihmisen tilanteen muuttumiseen vaikuttavat monet tekijät samanaikaisesti – mikä palvelun / intervention tuottamaa
- Eksakteja mittareita / indikaattoreita vierastettu – odotus laadullisesta tiedosta – yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen ”kielellinen käänne”

Mistä vaikuttavuudessa puhutaan? (esimerkkejä)

- **Arkivaikuttavuus** – palvelujen kyky auttaa asiakasta hänen tilanteessaan, muutoksen saaminen tilanteeseen / toimintakykyyn / selviytymiseen
- **Inhimillinen vaikuttavuus** – asiakkaan hyöty, parantunut kokemus, tyytyväisyys, merkityksellisyys, kuulumisen tuntemus, ymmärretyksi tulo
- **Menetelmävaikuttavuus** – työtavan/intervention tuottama muutos
- **Järjestelmävaikuttavuus** – toimintatapojen, palveluiden, rakenteiden kyky saada aikaan muutoksia, järjestelmän tuottavuus
- **Ympäristövaikuttavuus** – elinolojen / asuinyhteisön / turvallisuuden muutos, yhdyskunta/yhteiskuntasuunnittelu, kaavoitus, ilmasto
- **Kustannusvaikuttavuus** – kustannussäästö vai investointi? - vaikuttavuus vs. resurssitarkastelu, ”sosiaalisten kustannusten häviämättömyyden laki”

Ytimessä vaikuttavuustieto

- Vaikuttavuudessa perustaltaan kysymys tiedosta
- Myös vaikuttavuuden ohjaus, johtaminen ja toimintakulttuurit perustuvat tietoon – vaikuttavuusperustainen ohjaus
- Asiakkaalla on oikeus parhaaseen mahdolliseen tutkimustietoon perustuviin palveluihin/tukeen
- Rakenteellisen tiedon tärkeys sosiaalihuollossa, yhteiskuntavaikuttavuus
- Tutkimusperustaisen sosiaalihuollon / sosiaalityön kehittämisen tarve
- Sosiaalihuollon käytännöissä tapahtuva / tukeva tutkimus
- Tutkiva sosiaalityö, pienimuotoiset systemaattiset kokeilut, arjen työn systemaattinen seuranta, tiedontuottamiskoalitiot, opinnäytteet hyödyksi
- Sosiaalityön vtr (valtioneuvoston tutkimusrahoitus) – vaikuttavuustutkimus yksi kuudesta painoalasta (2020 alkaen)

Mitä vaikuttavuudessa tutkitaan?

- Tilastollinen – väestö- tai ryhmäkohtainen tieto, rekisterit, tilastot
- Tavoiteperustainen – tavoitteiden saavuttaminen, tuloksellisuus
- Tarveperustainen – tarpeiden tyydyttäminen
- Kokemuksellinen – asiakkaan kokemus palvelusta, osallisuus
- Kokeellinen tai kvasikokeellinen – palvelun / intervention vaikuttavuus
- Vuorovaikutteinen – yhteinen toiminta, kohtaaminen, kommunikaatio
- Tuloksellisuus – tilivelvollisuuden todentaminen
- Auditointi – toimijoiden luotettavuus, uskottavuus, laatujärjestelmä
- Näyttöperustainen – intervention vaikuttavuus, tutkimusnäyttö

(Rajavaara 2007: vaikuttavuuden järkeilytyylit)

Näyttöön perustuva vaikuttavuus

- Kysymys tutkimustietoon perustuvien työmenetelmien kehittämisestä
- Evidenced based practice (näyttö = tutkimustietoon perustuvaa)
- Tavoitteena muutoksen tuottaminen – kysymys muutoksen välineistä
- Mikä toimii tutkitusti – vs. ”mututieto”
- Sosiaalihuollosta puuttuu ”Käypä sosiaalityö” eli tutkimusnäyttöön perustuvat työmenetelmät ja suositukset (vrt. käypä hoito)
- Käytännössä myös oma käsite puuttuu
- Puuttuu myös ko. tutkimuksen järjestelmä, vastuutaho ja rahoitus
- Sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmien kehitys ja kirjavuus osaksi hidasteena

Sote ja sosiaalihuollon vaikuttavuustutkimus

- Sotessa sosiaalihuollon asema jäsentynyt heikosti
- Toteutuuko So–Te –yhteensovittaminen vain perustasolla sote-keskuksissa?
- Miten sosiaalihuollon asema yhteistyöalueilla (yta)?
- Yliopistosairaalat tutkimuksen, kehittämisen, koulutuksen ja innovaatioiden (TKKI) rakenteena terveydenhuollossa yta-tasolla / sis. vahva yliopistoyhteistyö
- Miten TKKI organisoidaan sosiaalihuollossa yo-sairaaloiden rinnalla?
- Sosiaalialan osaamiskeskusten uusi organisoituminen alustaksi mahdollisuutena
- Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta 6/2021, lausuma 9. ”Eduskunta edellyttää, että sosiaalihuollon tutkimusrahoituksen taso turvataan ja ***sosiaalihuoltoon luodaan yliopistosairaloita vastaavan kaltaiset, palvelujen kehittämistä, tutkimusta ja koulutusta tukevat toimintarakenteet.***”
- Kohtalonkysymys sosiaalihuollon vaikuttavuustutkimuksen vahvistumiselle!

Kiitos!

Kehityksen kehä:

Sosiaalihuollon vaikuttavuuden tutkimuksen vahvistaminen edellyttää sosiaalihuollon ja sen tutkimuksen vahvistamista!!